

Otázky a tázání

Člověk je bytost, která se nejen umí tázat, ale která dokáže své otázky také formulovat (díky tomu, že myslí i žije ve „světě“ či v „řádu“ řeči, LOGU). Formulovat smysluplné otázky není nic samozřejmého, ba ani snadného; snadnost je jen zdánlivá, když tázání jen napodobujeme, předstíráme, fingujeme (to dovedou zejména malé děti, když chtějí, abychom dál něco povídali). Mytičtí lidé ještě nedokázali své otázky formulovat jinak, než že na ně rovnou odpovídali; v něčem tento zvyk přežil až do našich časů, hlavně u některých lidí (nikoli u lidí „prostých“, nýbrž u lidí „vykořeněných“ z původních tradic), kteří se spokojují s „náhražkami“ smysluplnosti. Tázání v pravém slova smyslu není redukovatelné na výkon toho, kdo se táže, ale právě naopak: tázající se svým tázáním dostává do dosahu toho, nač se táže a co ještě nezná, co neví. Heidegger sice (ve své přednášce o „Konci filosofie a úkolu myšlení“) říká, že „otázky jsou cesty k odpovědi“, ale ono to platí také naopak: odpovědi jsou (přesně ovšem: mají být) cestami k dalším otázkám. Každá „odpověď“ (a jako „odpověď“ můžeme chápat každé tvrzení, každý výrok, každé pozitivní myšlenkové uchopení) je vlastně jakýmsi reliktem tázání, a tázání je cesta ne k odpovědi, ale k dalším a dalším odpovědím, protože také k dalším a dalším otázkám. Proto také žádnou otázku nesmíme stavět před sebe jako něco izolovaného: každá takto izolovaná otázka je pouhý kámen, patník, ukazatel, eventuálně rozcestí nebo křižovatka – a tudíž sama o sobě nikam nevede, nýbrž stojí na místě. Právě proto musí být každá skutečná otázka pochopena jako cesta, přesněji jako kus cesty odněkud někam; táž otázka, pojatá v jiného kontextu, může vést (a vede) nejspíš odjinud někam jinam. – A pak je tu ještě další aspekt onoho pozoruhodného podnikání, jímž je tázání: tázáním (tj. každou opravdu míněnou, myšlenou a formulovanou) otázkou se vlastně osvobozujeme z něčeho, do čeho jsme z minulosti zapleteni a co nám na jedné straně vůbec umožňuje otázku formulovat, ale co nám zároveň jakoby předřikává a téměř nařizuje, jak na otázku máme odpovědět. Tázání může být podle toho také zcela vágní, nikam nevedoucí, žádnou odpověď neočekávající: každé tázání se může zvrhnout do podoby tázání řečnického, které jen zpochybňuje každou možnost rozumné odpovědi, rozumného řešení problému. K pravému tázání náleží proto nadějně očekávání, že se k něčemu novému přiblížíme, že se něco dozvíme, že postoupíme ve svém zkoumání a dotazování, a to právě tam, kde jednu odpověď najdeme, abychom mohli porozumět novým otázkám a nově je formulovat.

(Písek, 071014-2.)